

III. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФОНЕТИКИ, ЛЕКСИКИ, ГРАФІКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ПОРІВНЯЛЬНО-ЗІСТАВНОГО АНАЛІЗУ В ЛІНГВОДИДАКТИЦІ

Никанор Бабире

Молдавський державний університет

Олексій Кирдякін

Молдавський державний інститут міжнародних відносин

Порівняльно-зіставний аналіз у викладанні іноземної мови відображений в головних дидактичних принципах і є однією з умов для досягнення успіхів у навчальному процесі. Статтю присвячено застосуванню порівняльно-зіставного аналізу у навчанні іноземної мови на рівні кожної одиниці, а також категорій та аспектів. В основі процесу викладання іноземної мови має бути лінгвістичний аналіз навчального матеріалу. Засвоєння матеріалу іноземної мови охоплює її фонетичний, граматичний та лексичний лади на рівні змісту та форми.

Ключові слова: принцип свідомості, порівняльно-зіставний аналіз, процес спілкування, одиниця мови, автоматизація навичок.

Згідно з тезою, яку запропонував академік Л.В. Щерба та підтримала більшість дослідників, в основі процесу викладання іноземної мови мусить бути **лінгвістичний аналіз** матеріалу, який вивчають. Оскільки однією з вимог сучасної дидактики є дотримання принципу **свідомості**, у навчанні треба застосувати **порівняльно-зіставний аналіз** рідної та іноземної мов (починаючи з першої) на рівні кожної одиниці, а також категорій та аспектів. Як відомо, вивчення іноземної мови передбачає засвоєння її фонетичного, лексичного, граматичного та графічного ладу з метою оволодіння навичками усного та писемного спілкування: говоріння, аудіювання, письма та читання. Оскільки усне мовлення первинне щодо писемного (відсутність писемності у багатьох мов світу на сьогодні є ще одним підтвердженням цього), більшість дослідників у галузі лінгвістики та дидактики дотримується думки, що головна роль у вивченні мови належить **фонетиці**: від ступеня її засвоєння залежить спроможність вивчення лінгвістичного матеріалу, що стосується інших аспектів мови. З іншого боку, фонема є найменшою одиницею мови: процес спілкування здійснюється за допомогою висловлювань, що складаються зі слів, слова – з морфем, морфеми – з фонем.

У навчальному процесі студент є не пасивним слухачем, а його активним учасником. Окрім цього, враховуючи те, що засвоєння нових знань здійснюється трьома

каналами – вербально-аудитивним, візуальним та кінетичним, необхідно, щоб на всіх етапах ці канали були залучені.

На рівні фонетики студент повинен чітко усвідомлювати особливості артикуляції того або іншого засвоюваного звука. Для цього треба запропонувати студентові вимовити відповідний звук рідної мови та пояснити артикуляційний процес. Позицію артикуляторних органів зображають графічно. Потім зображають позицію артикуляторних органів у вимові звука іноземної (англійської) мови (демонструвати звук таким чином можна в опозиції не лише до відповідного звука рідної мови, але й до уже засвоєних звуків інших іноземних мов). Після цього звук демонструють акустично і студентові пропонують вимовити правильно цей звук (неможливо правильно відтворити звук без того, щоб його спочатку правильно не почути). Для закріплення навичок вимови звука треба його повторити окремо (ізолювано) кілька разів, стежачи за правильністю. У процесі відтворення звуків важливу роль відіграє нагадування (відповідно до принципу свідомого навчання мови). На початковому етапі потрібно, де можливо, застосувати наслідування (імітацію), наступною сходинкою є порівняльно-зіставний аналіз двох мов. Найважливіша роль, як зазначає В.А. Артьомов, належить не повторенню, а розумінню, свідомому запам'ятовуванню. Отже, наслідування є лише допоміжним засобом у процесі засвоєння вимови, основою, як уже зазначалося, є порівняльно-зіставний аналіз двох мов на рівні кожного звука.

Далі студентові пропонують заповнити таблицю, в якій було б відбито спільні та відмінні риси відповідного звука рідної та іноземної мов (студент має її накреслити і заповнити самостійно під керівництвом викладача. Через це візуальний та кінетичний канали залучені в процес засвоєння навчального матеріалу). Наводимо приклад такої таблиці:

№	Звук	Спільні риси	Відмінні риси	
			Рідна мова	Іноземна мова
1.	<i>x</i>	1. 2. <i>n.</i>	1. 2. <i>n.</i>	1. 2. <i>n.</i>
2.	<i>y</i>	1. 2. <i>n.</i>	1. 2. <i>n.</i>	1. 2. <i>n.</i>
3.	<i>n</i>	1. 2. <i>n.</i>	1. 2. <i>n.</i>	1. 2. <i>n.</i>

На наступному етапі студентові пропонують вимовити слова, що є подібними за вимовою в обох мовах, напр.: *cluster* – *класти*, *bunker* – *банка*, *breed* – *брід* та ін. Далі йдуть слова, що не мають вимовних еквівалентів у рідній мові студента. Наступним кроком є артикуляція звуків у реченнях, фразах, прислів'ях, приказках, оповіданнях, різноманітних за стилем текстах, художніх творах тощо. Тут треба звертати особливу увагу на правильність вимови відповідного звука. Також рекомендуємо використовувати лінгафонні курси із записом носіїв іноземної (англійської) мови.

Етап автоматизації навичок вимови у спонтанному мовленні ґрунтується на аналізі тексту. Студентові пропонують знайти слова з відповідним звуком, виділити

та правильно вимовити його. Далі студент має прочитати текст уголос і відповідати на питання репродуктивного, а потім і продуктивного характеру. Наступним кроком є переказ і резюме тексту, а також спонтанна розмова з його проблематики. Тут, як і на попередніх двох етапах, треба звертати особливу увагу на правильність вимови засвоєного звука.

Щодо граматики, порівняння здійснюється на рівні категорій. Перед тим, як порівняти форми та значення категорій у двох мовах, треба спочатку уточнити їхню наявність чи відсутність у тій або іншій мові. На цьому етапі студентів також пропонують заповнити порівняльну таблицю (для зручності наводимо приклад такої таблиці в заповненому вигляді; подібну таблицю можна розробити й для синтаксичних структур):

Частина мови	Категорія	Мова	
		рідна	іноземна
Іменник	Рід	+	+
	Число	+	+
	Відмінок	+	+
	Артикль	-	+

Якщо категорія наявна, студент має накреслити і заповнити таблицю, в якій було б відбито спільні та відмінні риси відповідної категорії в рідній та іноземній мовах (самостійно чи під керівництвом викладача). Наведемо приклад такої таблиці:

Грамаічна структура	Мова				Спільні риси		Відмінні риси			
	рідна		іноземна		Творення	Значення	рідна мова		іноземна мова	
	Творення	Значення	Творення	Значення			Творення	Значення	Творення	Значення

Отже, порівняння триває на рівні форми (творення), а після цього – на рівні значень.

Під час викладання лексики треба звертати увагу на два аспекти – семантичний і структурний. Як відомо, в кожній мові лексичні одиниці охоплюють певну семантичну сферу. Тут порівняння починають на семантичному рівні й продовжують на структурному.

Як бачимо, порівняльно-зіставний аналіз у викладанні іноземної мови відбивається в головних дидактичних принципах і є однією з умов для досягнення успіхів у навчальному процесі.

1. *Абрамкіна Т.А.* К вопросу о сравнении с родным языком при обучении иностранному // Вопросы лингвистики и методики преподавания иностранных языков. – М., 1968. – С. 3–13.
2. *Артемов В.А.* Психология обучения иностранным языкам. – М., 1966.

3. *Бабырэ Е.Д., Бабырэ Н.М.* О необходимости сравнительно-сопоставительного и контрастивного исследования языков в научных и практических целях // Лингвистические исследования научной, художественной и публицистической литературы. – Кишинёв, 1990. – С. 24–40.
4. *Бабуре Н., Кирдякін О.* Про постановку вимови англійських афрікат в університетській аудиторії // Мова та історія. – Вип. 82. – К., 2005. – С. 76–81.
5. *Беляев Б.В.* О применении принципа сознательности в обучении иностранному языку // Психология в обучении иностранному языку. – М., 1967. – С. 5–17.
6. *Гринько Г.* Значение результатов контрастивного анализа для преподавания двух иностранных языков как специальности // Наукова спадщина професора Семчинського і сучасна філологія: Зб. наук. праць. – Ч. 1. – К., 2001. – С. 274–279.
7. *Маслыко Е.А., Бабинская П.К., Бudyкo А.Ф., Петрова С.И.* Настольная книга преподавателя иностранного языка. – Мн., 2003.
8. *Рожченко З.В.* The Comparative Phonetics of Ukrainian and English // Проблеми романо-германської філології: Матеріали міжн. наук. конф. „Міжмовні та міжлітературні контакти: теорія і практика”. – Ужгород, 2000. – С. 129–137.
9. *Семчинський С.В.* Загальне мовознавство. – К., 1988.
10. *Семчинський С.В.* Вступ до порівняльно-історичного мовознавства. – К., 2001.

ON THE USAGE OF COMPARATIVE-CONTRASTIVE ANALYSIS IN LANGUAGE TEACHING

Nicanor Babâre

The Moldovan State University

Alexei Chirdeachin

The Moldovan State Institute of International Relations

Comparative-contrastive analysis in teaching a foreign language is one of the main teaching principles and conditions for success in the learning process. This article is dedicated to the application of the comparative-contrastive analysis in teaching a foreign language on the individual level, and also in considering categories and aspects in foreign language learning. A linguistic analysis of the teaching material should be foundational to the process of teaching a foreign language. Acquiring a foreign language encompasses its phonetic, grammatical and lexical aspects at the level of form and contents.

Key words: Principle of consciousness, comparative-contrastive analysis, process of communication, language unit, automatization of skills.